

Tóth Károly Antal

Bevezető a dokumentumközléshez

Csaknem két évtizeddel ezelőtt, 1982 derekán már javában készültek az Ellenpontok számai Nagyváradon. Azt hiszem, régen ideje, hogy ennek a szamizdat folyóiratnak az anyaga megjelenjen, miáltal minden érdeklődőnek lehetősége nyílik arra, hogy a mendemondákon túl valódi ismereteket szerezhessen róla.

A feleségem és én – akárcsak a többi szerkesztő – nem kívántunk magunk ellen bizonyítékokat rejtegetni a román állambiztonsági szervek számára, így nem tartottunk meg példányokat a lapból. Ezért szerzett igazi örömet, hogy amikor két évvel később a családommal Magyarországra települtünk, Ernst Árpád barátunktól (aki „inkognitóban” könyvtáros, egyébként Varga E. Árpád néven az erdélyi népesedési viszonyok ismert szakértője) ajándékba kaptuk az Ellenpontok teljes gyűjteményének fénymásolatát. A gyűjtemény hiteles helyről, Rékasi János szociológustól származott, aki fontos szerepet játszott szamizdatunk és a vele kapcsolatos dolgok közvetítésében. Egyedül a nyolcas szám nem volt másolat, hanem egy budapesti utánnnyomás, amely egy-két elég súlyos hibát is tartalmazott. Ezeket hamarosan sikerült kijavítanom magnófelvételtől. A Szabad Európa Rádió ugyanis ennek a számnak az anyagát többször beolvasta, és egyik ismerősünk rögzítette. Ez a gyűjtemény – amelyet magunkkal hurcoltunk aztán szerte a nagyvilágban – szolgált alapul e kiadás számára.

Amikor hat éve számítógép-tulajdonos lettem, hozzákezdtem az Ellenpontok egész szövegét gépbe írni. Ekkor derült ki, hogy hét oldal hiányzik az első öt szám anyagából. Budapesti barátainkat kértem meg, segítsenek ezeket megkeríteni, hogy eltüntethessem a hiányokat, illetve küldjék el másolatban a Lăncrănján, valamint a Moldován Gergely könyvének néhány oldalát, amelyeknek egy-egy szövegrésze nyilvánvalóan vagy gyaníthatóan hibásan került bele a lapba, és szükségesnek tartottam egybevetni őket az eredetivel. Mindez meg is történt. Egyedül Bíró Péternek (Molnár Gusztáv) az első számban megjelent *Lengyel széljegyzetek* című írása első oldalára nem sikerült ráakadni az Ellenpontok budapesti lelőhelyén, de megvolt a *párizsi Magyar Füzetekben*, ahol először közölték.

A helyesírási hibákat és a nyilvánvaló elírásokat mindenütt kijavítottam; ez utóbbiakat csak azokban az esetekben, amikor mind a hiba, mind a javítás helyes módja egyértelműen felismerhető volt. Az esetek nagy részében a szavak ragja volt téves, de akadtak durvább elírások is. Így a *következmények* szó helyett ’követelmények’ illett a szövegbe (az 1. számban); az *események* helyett az ’eszmények’ (3. szám); *protestantizmus* helyett ’prozelitizmus’; *kapitalisták* helyett ’baptisták’; *tragikai* helyett ’taktikai’ (az utóbbi három a 4. számban). Ezeket minden megjegyzés nélkül átírtam. Könnyebb dolgom volt, ha olyan szöveget javítottam, amelynek véletlenül megvolt nálam az eredetije, de ilyen csak a saját vagy előzőleg másutt közölt írások között akadt.

Nem javítottam a 2. szám elején található *magnetikus közeg* kifejezést, amely számomra (és a szótárakban is) ismeretlen, ugyanakkor nem világos, mi illene a helyébe. A 7. szám egyik cikkében nyilvánvalóan hiányos a következő szöveg: *Ami ebben az országban azt kizárta teszi...*, de pontosan nem tudni, mi az, ami kimaradt. Ez esetben az ’országban’ szó után a betoldó személyének jelölése nélkül zárójelben beírtam: */történik?/*.

Gépeléskor igyekeztem megtartani az eredeti szöveg kinézetét, az oldalak szerkezetét, vagyis arra törekedtem, hogy az eredmény minél inkább emlékeztessen a hajdani folyóiratra.

Az Ellenpontok írógépén készült, ezért minden betűje azonos nagyságú volt, a szavak kiemelése pedig aláhúzással történt. Ezen változtatni kellett, mert a címek nagyobb betűkkel történő írása, a jegyzetek, szerkesztői bevezető sorok betűinek kicsinyítése, a kiemelések dőlt

(néha vastag) betűvel történő szedése az áttekinthetőség növelésén túl esztétikai nyereséggel is járt.

Az erdélyiek által névtelenül írt írások mindegyike után zárójelben (kurzív szedéssel) feltüntettem a szerző nevét. Ebben az segített, hogy még 1984-ben vagy '85-ben átnéztük Ara-Kovács Attilával Budapesten az anyagot, aki – mint a szamizdat fő szervezője és szerkesztője – a legtöbb ismerettel bírt ezen a téren. Az akkori feljegyzéseimet időközben összevettem a Molnár János által gyűjtött adatokkal is, amelyek bekerültek aztán az Ellenpontokról és az ellenpontosokról szóló, 1993-ban megjelent *Az egyetlen* című könyvébe. A leggyengébb pontja a szerzők azonosításának az *Állítólag...* rovat, melyet Keszthelyi András és Ara-Kovács Attila közösen csináltak. Már ők sem igen tudják, melyiküknek mi része volt benne, ezért mindkettőjük neve ott van minden számban e rovat írásai alatt.

Amikor befejeztem a munkát, jó darabig figyeltem, felvetődik-e valahol a szamizdat megjelentetésének a gondolata, hogy felajánlhassam a nálam levő, lényegében kész anyagot, de inkább csak érdektelenséget láttam. Nem látván optimizmusra okot, szinte csak tréfából jegyeztem meg egy irodalmár barátomnak írt levélben, hogy szóljon, ha talál valakit, aki vállalkozna a kiadásra. Igen meglepődtem, amikor rövidesen támogatásra találtam.

Azóta készül a kötet. Az oldalak méretei (A4-es formátum), az írógép-betűk használata (bár ezek a könyvben kisebb méretűek, mint a folyóiratban voltak), valamint egyes írások és a tartalomjegyzékek felépítése mind az eredeti jegyek lehetőleg minél nagyobb mértékű megtartását szolgálják.

A második korrektúrapéldányt a feleségemmel, Ilonával összeolvastuk a folyóirat-számok másolataival, és kiderült, hogy elég sok hibát ejtettem, amikor a szöveget beírtam a gépbe. Szeretnék hinni, hogy mindet sikerült kijavítani.

* * *

A hiányzó szamizdat-oldalak, valamint az említett két könyv bizonyos oldalai másolatának megszerzésében Spaller Árpád tanár és egyetemista fia, Endre, valamint Ernszt Árpád (róla már szóltam) voltak nagy segítségemre. Filep Tamás Gusztáv ajánlásának köszönhető, hogy érdeklődő szerkesztőre találtunk, akinek végre elküldhettem a készenlében álló anyagot.

Göteborg, 2000. május 26.